

Українська мова

**ТЕМА. СКЛАДНОПІДРЯДНІ
РЕЧЕННЯ**

«Ти знаєш, що ти – людина?»

В. Симоненко

-
- **поглибити знання про СПР;**
  - **розглянути особливості побудови СПР;**
  - **вчитися практично застосовувати такі речення в мовленні.**

1. Із яким видом складних речень ви ознайомлені?

2. Розкажіть про них.

Гра «Четверте зайве»

I варіант

- 1) Таке життя поведеш,
який порядок у себе
заведеш.
- 2) Люди кажуть, що очі – то
дзеркало душі.
- 3) Не той вчений, що
читає...
- 4) Така бесіда, який розум.

II варіант

- 1) Неробство – коваadlo, на
якому куються всі гріхи.
- 2) Таке коріння, яке й
насіння.
- 3) Що посієш, те й пожнеш.
- 4) Таке життя буде, які
люди.

III варіант

- 1) Знає, що не правий, і не кається.
  - 2) Така розмовонька, яка головонька.
  - 3) Бійся не того собаки, що гавкає...
  - 4) Такі порядки, який народ.
-

I варіант: Люди кажуть, що очі – то дзеркало душі.

II варіант: Що посієш, те й пожнеш.

III варіант: Знає, що не правий, і не кається.

Дати відповіді на питання.

- 1) Знайти головне і залежне речення у даних СПР.
- 2) З'ясувати місце підрядної частини щодо головної у СПР.
- 3) Чим з'єднані частини СПР?
- 4) Що пояснює підрядна частина у головній?
- 5) На яке питання відповідає підрядна частина СПР?
- 6) Накресліть схему СПР.

Перевірте!

I варіант. Люди кажуть, що очі – то дзеркало душі.

[=], (що) .

II варіант. Що посієш, те й пожнеш.

[що] (те =)

III варіант. Знає, що не правий, і не кається.

[= , (що) ,]

прикметник

1. НАЙКРАЩИЙ той, хто любить робити людям добро.

прикметник

2. Я ЩАСЛИВИЙ тим, що живу.

прислівник

3. Відразу ВИДНО, що це гарна людина.

Будова

- 2 або > речення
- головне і залежне

Засоби зв'язку

- зміст
- сполучники підрядності, сполучні слова
- інтонація

Смислові відношення

- нерівноправні - питання непрямих відмінків в головній частини до залежної

Розділові знаки

- тільки кома

Запам'ятай!

СПР з підрядними з'ясувальними

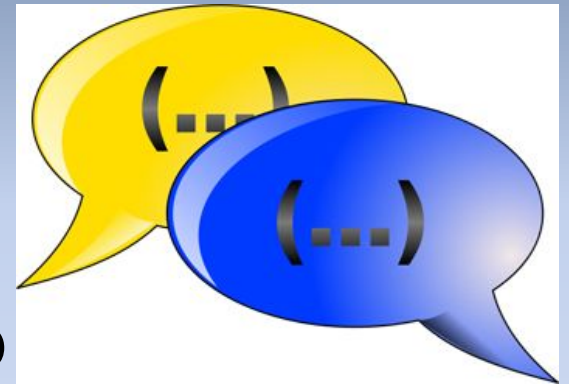
Питання непрямих відмінків:
КОГО? ЧОГО? **КОМУ? ЧОМУ?** КОГО? ЩО? **КИМ? ЧИМ?**
НА КОМУ? НА ЧОМУ?

[ ], ( ) ( ), [ ]. [( ),] [Вказ. сл.] ( ) .

Сполучники: що, як, щоб,
мов, ніби, наче, неначе тощо

Сполучні слова: хто, який,
чий, котрий, де, куди, коли
тощо.

I ряд Кожна людина прагне,
щоб

II ряд Ми знаємо, що

III ряд Тож пам'ятаймо, що

I варіант: Т. Шевченко радив: «І чужому навчайтесь, і свого не цурайтесь».

II варіант: «Людина – коваль свого щастя», - наголошував відомий мандрівний філософ Г. Сковорода.

Перевірте!

I варіант: Т. Шевченко радив: «І чужому навчайтесь, і свого не цурайтесь».

Шевченко радив, **ЩОБ** і чужому навчались, і свого не цурались.

[ ], ^{що?} [щоб]

II варіант: «Людина – коваль свого щастя», - наголошував відомий мандрівний філософ Г. Сковорода.

Відомий мандрівний філософ Г. Сковорода наголошував, **ЩО** людина – коваль свого щастя.

[ ], ^{що?} [що]

- **ТАК – 1**
- **НІ - 0**

1. СПР з'ясувальне – це таке складне речення, у якому підрядна частина з'ясовує, роз'яснює зміст одного зі слів головної частини, вираженого дієсловом, прикметником, прислівником.

2. Підрядне речення у СПР з'ясувальному завжди стоїть після головного.

3. Частини СПР з'ясувального з'єднуються за допомогою підрядних сполучників, сполучних слів, інтонації.

4. Вказівні слова у СПР з'ясувальному стоять у підрядній частині.

5. Частини СПР з'ясувального рівноправні.

6. У СПР з'ясувальному розділовий знак тільки кома.

Код

Тож пам'ятаймо, що треба бути мудрим і обачним, не гаяти даремно свій щодень і залишатися ЛЮДИНОЮ!

Усі розуміють, як це складно. Кожна людина прагне, щоб у неї було все гідним подиву, наслідування. Не можна пережити все ще раз, переписуючи заново. Народна мудрість говорить, що життя прожити – не поле перейти.

1. [ ] , [що] .
2. [ ] , [щоб] .
3. [ ] , [як] .
4. [ ] , [ ] .
5. [ ] , [що !] .

Перевірте!

Народна мудрість говорить, що життя прожити – не поле перейти. Кожна людина прагне, щоб в неї було все гідним подиву, наслідування. Усі розуміють, як це складно. Не можна пережити все ще раз, переписуючи заново.

Тож пам'ятаймо, що треба бути мудрим і обачним, не гаяти даремно свій щодень і залишатися ЛЮДИНОЮ!

Поміркуйте!

У кожному реченні вкажіть головну й підрядну частини, поставте до підрядної частини запитання.

**1. Де рідний край, там під вербою рай.
(Нар. творч.)**

**2. Світлом рожевим там степ
паленіє, промінь де ллється іскристий.
(Леся Українка)**

**3. Там, за порогами, в степах, де
землі щедрі і розлогі, сидять лелеки на
стовпах. (Л.Костенко)**

**4. Україна моя починається там, де
доля моя усміхається. (П.Осадчук)**

Поміркуйте!

Визначте головну й підрядну частини, поставте розділові знаки.

- 1. Коли я йшла стежиною до річки травинка із-під ніг мені всміхнулась. (О. Омельченко)**
- 2. Поки ранки ще блакитні й білі босоногий хлопчику, побігай! (М. Самійленко)**
- 3. Коли зоря в ранковім небі погожий віщувала день мене будив пташиний щєбіт і повнив серце молоде. (Б. Дегтярьов)**
- 4. Допоки жити буду я в моїй душі живе жар-птиця. (В. Загороднюк)**

Завершити народні прислів'я. Визначити частини головну й підрядну. Визначити вид складного речення.

Доки баба спече книші, ...

Це буде тоді, ...

Як пішов по масло, ...

Тоді просо засівається, ...

Загоїться, ...

Для довідок: ... як п'явка крикне, ... як сухий дуб розвивається, ... в діда не буде душі, ... поки весілля скоїться, ... то в печі погасло.

Домашнє завдання

§ 11 опрацювати правила ст.87-88.
Написати твір-мініатюру на тему
**«Що треба зробити, щоб досягти
своєї мети в житті?»**